

Табиғи газ, көптеген геологтардың пікірінше, таяз теңіздермен жабылған жерде өмір сүретін өсімдіктер мен жануарлар организмдерінің ыдырау өнімі болып табылады. Дәл осындай теңіздердің су айдынында (палеоморея) өсімдік ағзаларына бай және күн сәулесінің көп мөлшерін алатын организмдердің қарқынды тіршілік әрекеті болды, оның өнімдері қазір жаңа мұнай және газ кен орындары түрінде болды.

Табиғи газдың абиогендік шығу тегі туралы гипотезалар да бар. Жердің пайда болуына әкелетін жұлдызды шаңның шоғырлануы мен тығыздалуы кезінде бастапқы зат құрамында метан көп болған деп болжанады. Сонымен қатар, жердің мантиясында метан көп болды және 4,5 миллиард жыл бойы бұл газдар әртүрлі тектоникалық механизмдердің көмегімен жер қыртысының жоғарғы қабаттарына жол ашады. Осы мәліметтерге сәйкес, жер қыртысындағы метан 30 км тереңдікке дейін мүлдем тұрақты және 300 және тіпті 600 км тереңдікте өмір сүре алады. Егер жер геологиясына бұл көзқарас дұрыс болса, онда табиғи газдың терең резервтері биогендік газдардың қорынан едәуір асып кетуі мүмкін. Табиғи газдардың кен орындарын, оның ішінде биогендік және абиогендік метанда ерекшеленетін көміртектің изотоптық құрамын ұзақ мерзімді зерттеу осы теориялардың ешқайсысында шешуші артықшылық бермейді. Шамасы, табиғи газдың пайда болуы туралы екі болжам да әділетті және әртүрлі кен орындары әртүрлі.

КӨМІРСУТЕКТІ ГАЗДАРДЫҢ НЕГІЗГІ ТҮРЛЕРІ

ТАБИҒИ ГАЗДЫҢ ДӘСТҮРЛІ РЕСУРСТАРЫ.

ІЛЕСПЕ МҰНАЙ ГАЗЫ.

Ілеспе мұнай газы (ІМГ) – аса құнды көмірсутек шикізаты, оны ұтымды пайдалану тиімді энергия пайдаланудың ажырамас бөлігі және ел экономикасының даму деңгейінің маңызды көрсеткіштерінің бірі болып табылады. ІМГ энергетика және химия өнеркәсібі үшін маңызды шикізат болып табылады. ІМГ жоғары калориялылық қабілетіне ие, ол 9 000-нан 15 000 ккал/м³ аралығында ауытқиды, оның құрамында Этан, пропан, бутандар және химия өнеркәсібі үшін бағалы шикізат болып табылатын аса ауыр көмірсутектер бар.

ТАБИҒИ ГАЗДЫҢ ДӘСТҮРЛІ ЕМЕС РЕСУРСТАРЫ.